

Hekim Milletvekilleri: Türkiye Büyük Millet Meclisine Milletvekili Olarak Seçilen Hekimlerin Profillerinin İncelenmesi: Bir Arşiv Tarama Çalışması

Physician Deputies: Profiles of Physicians Elected as Deputies in Turkish Grand National Assembly: An Archival Study

^{ID} Başar AYRIBAŞ^a, ^{ID} Emre KÖROĞLU^b

^aKafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri ABD, Kars, TÜRKİYE

^bBeykent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri ABD, İstanbul, TÜRKİYE

ÖZET Tıp ve siyaset ilişkisi farklı bilimsel alanlarda sıklıkla işlenen bir konu olmuştur. Özellikle imparatorlukların demokrasilere dönüştüğü toplumlarda, kurucu meclislerden başlayarak hekimlerin parlamenter olarak aldıkları görevler farklı araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Türkiye’de ilk defa çok partili seçimlerin düzenlendiği 1946 yılından itibaren toplam 19 dönem milletvekillerinin öz geçmişleri taranarak hekim mesleğine sahip milletvekillerinin sosyodemografik verileri ile mesleki profilleri incelenmiştir. Kaynak olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi internet tabanlı arşivleri kullanılmıştır. Veriler SPSS 22.0 programı ile analiz edilmiştir. Toplamda 443 hekim 688 defa milletvekili olarak seçilmiştir. Hekim milletvekilleri içinde kadınların oranı %3,8 olarak bulunmuştur. Hekim milletvekillerinin genel tıp ortalaması üzerinde uzmanlaştığı, uzmanlık branşlarının dağılımında ise dahiliye ve genel cerrahi gibi branşların ön plana çıktığı görülmüştür. En sık hekim milletvekili seçilen iller sırasıyla İstanbul, Konya ve Ankara olmuş ve hekimlerin meclise seçilmesine bölgesel olarak orantılı bir dağılım görülmüştür. Ancak yine de meclisteki hekimlerin oranında yıllar içinde bir düşüş olduğu saptanmıştır. Hekimlerin milletvekili olarak sağlık ve diğer sosyal alanlarda etkin oldukları bilinmektedir. Bu açıdan meclisteki hekim milletvekillerinin temsili önemli bir mesleki etki gücü sağlamaktadır. Kadınların meclisteki temsilinde var olan eşitsizliğin hekim milletvekilleri incelendiğinde daha da belirgin olduğu ve hekim milletvekilleri arasında kadınların oranının genel milletvekilleri arasındaki kadınların oranına ancak son üç meclis döneminde yaklaştığı görülmektedir. Ayrıca çok partili dönemin ilk seçimlerine kıyasla hekimlerin meclisteki oranında yıllar içinde bir düşüş gözlenmiştir. Ek olarak bazı tıp branşlarının, milletvekili seçiminde diğer branşlara göre daha avantajlı olduğunu düşündürecek bir orantısızlık görülmüştür.

ABSTRACT The relationship between medicine and politics has been subject to various researches. Specifically several studies tried to understand the role of physicians as politicians in founding national assemblies after the transition from monarchies to democracies. Beginning with the first multi-party system in 1946, a total number of 19 national assembly periods in Grand National Assembly of Turkey (TBMM) were analyzed through the curriculum vitae and background information of the elected deputies. Various parameters like sociodemographic data and occupational information were recorded. Online archives TBMM was used as a resource of profiles of deputies. All data were analyzed using SPSS 22.00 software program a total number of 443 different physicians were elected 688 times. Female deputies consisted of 3.8% of all physician deputies. Percentage of specialists in medicine was found to be higher in physician deputies in contrast to general distribution of physicians in community. Most common specializations were internal medicine and general surgery. Although regional distribution of physician deputies was found as proportional with all elected deputies, most of the physician deputies were from the cities of Istanbul, Konya and Ankara. Our results show that the proportion of the physician deputies has decreased significantly over the years. Physicians are regarded as influential figures in healthcare and social politics. In this regard physicians as deputies play an important role in means of the professional impact. The proportion of female deputies as physicians were lower compared to general proportion of females as deputies. Moreover, in contrast to early elections fewer physicians were elected as deputies in recent years. Additionally, the distribution of specializations of medical fields among the physician deputies point a possible advantage of some medical specializations over others.

Anahtar Kelimeler: Hekim; milletvekili; siyaset; sağlık politikaları

Keywords: Physician; deputy; politics; healthcare policies

Tıp ve siyaset ilişkisi, modern zamanlarda sıklıkla tartışılan bir konu olmuştur. Bu tartışmaları, çoğunlukla politik değişikliklerin tıp pratiği üzerinde

yoğunlaşsa da literatürde tıp doktoru olan pek çok siyasetçinin hayatı ve çalışmalarının incelendiğini görmekteyiz. Bu türdeki çalışmaların, hem ülkemizde

Correspondence: Başar AYRIBAŞ

Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri ABD, Kars, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: bayribas@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics, Law and History.

Received: 29 Apr 2021

Received in revised form: 01 Jun 2021

Accepted: 11 Jun 2021

Available online: 30 Jun 2021

2146-8982 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

hem de yurt dışında daha çok bireysel biyografik incelemeler seviyesinde kaldığı, geniş bir örneklem üzerinden yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Ülkemiz tarihinde bu tip araştırmalara konu olan pek çok hekim-siyasetçi profili bulunmaktadır. Bu profiller arasında üzerine akademik çalışmalar yürütülenlerden bazıları şunlardır; Dr. Fuad Umay, Dr. Nihat Reşat Belger ve Dr. Behçet Uz.¹⁻³ Bu çalışmaların odak noktası genellikle ilgili hekimlerin sağlık politikası üzerine etkileri ve çalışmaları olarak görülmektedir. Bu çalışmalar dışında, farklı dönem ve şehirlerin milletvekili profilleri içinde mesleği hekim olan siyasetçilere de yer verilmiş, ancak bu araştırmalar sadece hekim-siyasetçilerin sayısı ve seçim bölgesi gibi temel değişkenler seviyesinde kalmış, detaylı bir profillemeye yapılmamıştır.⁴ Ancak bu çalışmaların arasında Tinal tarafından yapılan 2009 tarihli bir derleme öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye Büyük Millet Meclisi 1. döneminde, yani kurucu meclise görev alan hekim milletvekilleri tek tek incelenmiş ve hem tıbbi hem de siyasi yönleri ele alınmıştır.⁵

Kanun yapıcı ve yasama faaliyetlerine katılan hekimlerin profilleri yurt dışında da pek çok çalışma ve kitaba konu olmuştur. Örneğin Grady 2005 yılındaki çalışmasında, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 109. kongresindeki senatörler arasından doktor olanların profillerini incelemiş ve ABD tarihi özelinde tıp ve siyaset ilişkisini hekim siyasetçiler üzerinden tartışmıştır.⁶ Benzer şekilde Oberstar 1999 yılındaki makalesinde yine ABD demokrasi tarihi üzerinden Bağımsızlık Bildirgesi imzacısı ve 1. Senato Üyesi hekimlerin biyografilerini incelemiştir.⁷ Bu 2 çalışmanın da ortak çıkarımı, hekim ve siyasetçi kimliğinin tıp pratiği açısından önemli ve korunması gereken bir bağlamı olduğu ve hekimlerin aktif siyasete katılımının önemi olmuştur. Benzer bir çalışma da Ellis'in 1990 tarihli "The Physician-Legislators of France: Medicine and Politics in Early Third Republic, 1870-1904" isimli kitabıdır.⁸ Yazar bu kitapta toplam 10 farklı yasama yılında parlamenter olarak görev alan toplam 610 hekimi incelemiş ve Fransa örneği üzerinden hekimlerin siyasetle ilişkisini detaylandırmıştır. Ülkemizdekine benzer şekilde farklı ulus ve toplumlarda da tıp ve siyaset ilişkisini birey-

sel otobiyografiler üzerinden değerlendiren pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin Rudolf Virchow'un hem hekim hem de politikacı olarak çalışmalarını inceleyen pek çok makale bulunmaktadır.⁹ Ayrıca literatürde sadece hekimlerin değil örneğin psikologların da meclisteki temsili ve kanun yapıcı olarak rollerini inceleyen çalışmalar mevcuttur.¹⁰

Sonuç olarak, hekim ve siyasetçi kimliğinin aynı anda taşınması ve etkileri hem ulusal hem de uluslararası literatürde sıkça çalışılan bir konu olsa da ülkemizdeki farklı yasama dönemlerinde görev yapan milletvekillerinin genel profillerini ortaya koyan bir çalışma bulunmamaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmamıza tarama yöntemi olarak çok partili hayata geçişteki ilk seçim olan 1946 Genel Seçimlerinden (8. dönem milletvekilleri) son yapılan seçim olan 24 Haziran 2018 seçimlerine (27. dönem) kadar olan toplam 19 dönem milletvekillerinin profili tek tek incelenerek, hekim milletvekillerinin farklı parametreleri kaydedilmiştir. Altı ay sonra yenilenmesi nedeniyle yüksek oranda 26. dönem ile benzerlik göstermesi itibarıyla 25. dönem milletvekilleri çalışma dışında tutulmuştur. Milletvekili profilleri www.tbmm.gov.tr adresindeki arşiv belgeleri üzerinden elde edilmiştir. Aynı milletvekilinin farklı dönemlerdeki seçimi yaş, parti, seçim bölgesi, akademik unvan gibi değişkenlerde zaman içinde farklılıklar olduğundan ayrı veriler olarak kaydedilmiştir.

Çalışmada veri analizi yoluyla yapıldığından ve insan üzerinde deney ve araştırma kapsamına girmediğinden etik kurul başvurusu yapılmamıştır.

Milletvekilleri, seçilme yaşı, parti, uzmanlık alanı, seçim bölgesi, akademik unvan ve bakanlık yapmaları değişkenlerine göre veri setine kaydedilmiştir.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Veriler SPSS 22.00 veri analiz programı kullanılarak istatistiksel olarak incelenmiştir. Kategorik değişkenler arasındaki anlamlılık ilişkisi ki-kare testi ile sürekli değişkenler arasındaki ilişkiler ise normal dağılım gösteren durumlarda bağımsız örneklemelerde

t-testi, normal dağılım göstermeyen değişkenlerde ise Mann-Whitney U testi kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmamızda elde edilen verilere göre ilk defa çok partili seçime geçilen 8. dönem ve son genel seçim olan 27. dönem milletvekili seçimleri arasındaki toplam 19 dönemde 443 farklı doktor milletvekili, toplamda 688 defa milletvekili olarak seçilmiştir. Aradaki fark aynı hekim-milletvekillerinin tekrar seçilmesinden kaynaklanmaktadır. Örneklemdeki milletvekillerinin seçilme sıklığı şu şekilde dağılmıştır: Bir milletvekili 6 defa, 11 milletvekili 5 defa, 9 milletvekili 4 defa, 42 milletvekili 3 defa, 85 milletvekili 2 defa ve 295 milletvekili de 1 defa seçilmiştir.

İlgili meclis dönemlerdeki milletvekillerinin cinsiyet dağılımı da şu şekilde olmuştur; 688 seçilme döneminde 662 (%96,2) defa erkek hekimler, 26 (%3,8) defa da kadın milletvekilleri seçilmiştir. Hekim milletvekillerinin ortalama seçilme yaşı 48,86 ($\pm 9,38$) olarak saptanmışken, erkeklerde bu ortalama 48,91 ($\pm 9,42$), kadınlarda ise 47,57 ($\pm 8,25$) olarak saptanmış ve gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Kadın hekimlerin seçim dönemine göre sayıları şu şe-

kildedir; 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ve 17. dönem milletvekilleri arasında hiç kadın hekim yokken, 8. dönemde 1, 18. dönemde 1, 20. dönemde 1, 21. dönemde 3, 22. dönemde 1, 23. dönemde 1, 24. dönemde 6, 26. dönemde 5 ve 27. dönemde 7 olarak bulunmuştur.

Hekim milletvekillerinin toplam seçilme dönemlerine göre branş dağılımlarına bakıldığında 153 (%22,2) defa pratisyen milletvekili seçildiği, 145 (%21,1) defa dahiliye uzmanı, 92 (%13,4) defa genel cerrahi uzmanı, 52 (%7,6) defa kadın doğum uzmanı, 35 (%5,1) defa pediatri uzmanı, 26 defa psikiyatri uzmanı, 26 defa üroloji uzmanı, 21 defa kulak burun boğaz uzmanı, 21 defa radyoloji uzmanı, 19 defa göz hastalıkları uzmanı, 15 defa da göğüs hastalıkları uzmanı seçildiği görüldü. Diğer branş dağılımları **Tablo 1**'de gösterilmiştir. Milletvekili seçilen hekimlerin akademik unvanları ise şu şekilde dağılmıştır; 430 defa uzman doktor, 153 defa pratisyen, 81 defa profesör doktor, 15 defa doçent doktor ve 9 defa da yardımcı doçent doktor/doktor öğretim üyesi (**Tablo 2**).

Hekim milletvekillerinin seçilme dönemine göre dağılımları ise şu şekildedir; 9. dönemde 62 hekim milletvekili, 11. dönemde 61, 10. dönemde 60, 8. dönemde 50, 21. dönemde 43, 27. dönemde 43, 12. dönemde 41,

TABLO 1: Hekim milletvekillerinin uzmanlık branşlarına göre dağılımı.

Branş	Sayı	Yüzde	Branş	Sayı	Yüzde
Pratisyen	153	%22,2	Mikrobiyoloji	3	%0,4
Dahiliye	145	%21,1	Nöroloji	3	%0,4
Genel cerrahi	92	%13,4	Tıbbi ekoloji	3	%0,4
Kadın doğum	52	%7,6	Dermatoloji	3	%0,4
Pediatri	35	%5,1	Nükleer	3	%0,4
Psikiyatri	26	%3,8	Kalp-damar cerrahisi	2	%0,3
Üroloji	26	%3,8	Anestezi	2	%0,3
Kulak-burun-boğaz	21	%3,1	Radyasyon onkolojisi	2	%0,3
Radyoloji	21	%3,1	Aile hekimliği	1	%0,1
Göz	19	%2,8	Anatomi	1	%0,1
Göğüs hastalıkları	15	%2,2	Beyin cerrahisi	1	%0,1
Enfeksiyon hastalıkları	10	%1,5	Çocuk cerrahisi	1	%0,1
Ortopedi	10	%1,5	Farmakoloji	1	%0,1
Kardiyoloji	8	%1,2	Fizyoloji	1	%0,1
Biyokimya	6	%0,9	Halk sağlığı	1	%0,1
Fizik tedavi ve rehabilitasyon	6	%0,9	Tıbbi ekoloji ve hidroklimatoloji	1	%0,1
Patoloji	6	%0,9	Hidroterapi	1	%0,1
Adli tıp	3	%0,4	Plastik cerrahi	1	%0,1
Göğüs cerrahisi	3	%0,4			

TABLO 2: Hekim milletvekillerinin akademik unvanlarının dağılımı.

Akademik unvan	Sayı	Yüzde
Uzman doktor	430	%62,5
Pratisyen doktor	153	%22,2
Profesör doktor	81	%11,8
Doçent doktor	15	%2,2
Yardımcı doçent doktor/doktor öğretim üyesi	9	%1,3

20. dönemde 38, 26. dönemde 38, 24. dönemde 36, 13. dönemde 32, 22. dönemde 31, 19. dönemde 29, 14. dönemde 28, 23. dönemde 27, 15. dönemde 21, 18. dönemde 18, 16. dönemde 16 ve 17. dönemde 14 adet hekim milletvekilinin meclise seçildiği saptanmıştır. Hekim milletvekillerinin genel milletvekilleri sayısına oranı **Tablo 3**'te gösterilmiştir.

Hekim-milletvekillerinin seçilme bölgelerine göre dağılımı da şu şekilde olmuştur; 154 (%22,4) defa Orta Anadolu Bölgesi'nden, 122 (%17,7) defa Marmara Bölgesi'nden, 102 (%14,8) defa Akdeniz Bölgesi'nden, 101 (%14,7) defa Ege Bölgesi'nden, 85 (%12,4) defa Karadeniz Bölgesi'nden, 66 (%9,6) defa Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden ve 58 (%8,4) defa da Doğu Anadolu Bölgesi'nden hekim milletvekili seçilmiştir. En çok hekim milletvekili seçilen iller ise sırasıyla; İstanbul (53-%7,7), Konya (35-%5,1), Ankara (24-%3,5), İzmir (22-%3,2), Antalya (20-%2,9), Mersin (19-%2,8), Adana (17-%2,5), Balıkesir (17-%2,5), Diyarbakır (17-%2,5) ve Denizli (15-%2,2) olarak bulunmuştur.

Hekim olarak TBMM'ye giren milletvekillerinin seçildikleri partilere göre dağılımına bakıldığında ise; 196 (%28,5) defa Cumhuriyet Halk Partisinden, 160 (%23,3) defa Demokrat Partiden, 80 (%11,6) defa Adalet ve Kalkınma Partisinden, 64 (%9,3) defa Adalet Partisinden, 49 defa Anavatan Partisinden, 25 defa Milliyetçi Hareket Partisinden, 21 defa Doğru Yol Partisinden, 19 defa Demokratik Sol Partiden, 14 defa Refah Partisinden, 9 defa Halkların Demokrasi Partisinden, 9 defa Sosyaldemokrat Halkçı Partisinden, 8 defa Fazilet Partisinden, 7 defa Yeni Türkiye Partisinden, 5 defa İyi Partiden, 5 defa Milli Selamet Partisinden seçildikleri saptanmıştır. Hekim milletvekili sayısının 5'ten az olduğu 9 adet farklı siyasi parti bulunmuş, 3 defa da hekim milletvekili bağımsız olarak seçilmiştir.

Dört yüz kırk üç hekim milletvekillerinden 46'sı (%20,37) bakanlık yapmış ve bakanlık yapmış olanlar 135 (%19,6) defa seçilmişlerdir. Hekimlerin yaptıkları bakanlık sayısı şu şekildedir: 31 hekim Sağlık Bakanlığı, 7 hekim İçişleri Bakanlığı, 7 hekim Devlet Bakanlığı, 5 hekim Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 3 hekim Tarım ve Orman Bakanlığı, 2 hekim Başbakan Yardımcılığı, 2 hekim Köyişleri Bakanlığı, 2 hekim Milli Savunma Bakanlığı, 2 hekim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2 hekim Ulaştırma Bakanlığı, 1 hekim Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 1 hekim Milli Eğitim Bakanlığı, 1 hekim Bayındırlık Bakanlığı, 1 hekim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 1 hekim Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, 1

TABLO 3: Hekim milletvekillerinin toplam milletvekili sayısına oranının dönemlere göre değişimi.

Seçim dönemi	H-MV sayısı	Toplam MV sayısı	Oran	Seçim dönemi	H-MV sayısı	Toplam MV sayısı	Oran
8. dönem	50	465	%10,75	18. dönem	18	450	%4,00
9. dönem	62	487	%12,73	19. dönem	29	450	%6,44
10. dönem	60	535	%11,21	20. dönem	38	550	%6,90
11. dönem	61	602	%10,13	21. dönem	43	550	%7,81
12. dönem	41	450	%9,11	22. dönem	31	550	%5,63
13. dönem	32	450	%7,11	23. dönem	27	550	%4,90
14. dönem	28	450	%6,22	24. dönem	36	550	%6,54
15. dönem	21	450	%4,66	26. dönem	38	550	%6,90
16. dönem	16	450	%3,55	27. dönem	43	600	%7,16
17. dönem	14	400	%3,55				

H-MV: Hekim milletvekili; MV: Milletvekili.

hekim İmar ve İskân Bakanlığı, 1 hekim Ticaret Bakanlığı.

TARTIŞMA

Hekimlerin, siyasetteki rollerinin önemi hem ülkemizde hem de farklı ülke ve toplumlarda farklı bağlamlarda sıklıkla vurgulanan bir durumdur. Örneğin kurucu meclis olarak kurulan 1. TBMM'deki hekim milletvekillerinin sağlık ve sosyal politikalar başta olmak üzere pek çok farklı alandaki etkinliği gösterilmiştir. Bu etkinliklere örnek olarak Dr. Refik Saydam tarafından Hıfzısıhha Enstitüsü ve Hıfzısıhha Okulunun kurulması, Dr. Fuad Umay tarafından Himaye-i Etfal ve Himaye-i Kadın Cemiyetlerinin kurulması sayılabilir.⁵ Amerikan bağımsızlık mücadelesinde de hekim milletvekillerinin belirgin rolü farklı araştırmalara konu olmuştur.⁶ Bu açıdan bakıldığında tıp ve siyaset arasındaki ilişkinin 2 yönlü geliştiği düşünülebilir. Hekimler toplumda genellikle saygı duyulan bir meslek grubu olarak farklı toplumsal tabakalara ulaşarak, siyasete daha fazla dâhil olma şansı yakalarken, politik olarak milletvekilliği ve dolayısıyla bakanlık gibi belirli kanun yapıcı ve yürütücü işlevlere ulaşmaları tıp ve sağlık alanında politikaları belirlemede bir avantaja dönüşmektedir.⁶ Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti özelinde farklı hekim-siyasetçi profillerinin kazandıkları politik güç ile sağlık alanında ne kadar belirleyici olabileceklerini gösteren pek çok örnek vardır. Bu profillerden en çok öne çıkanlardan biri Dr. Behçet Uz'dur. Dr. Uz pediatri uzman doktorluğu yanı sıra milletvekilliği, belediye başkanlığı ve sağlık bakanlığı gibi farklı politik etkinlikleri olan görevler yürütmüş ve hekimliği ile politikacılığını sağlık ve sosyal alanlarda verimli bir şekilde birlikte kullanmıştır.³ Benzer şekilde kurucu meclisin önemli figürlerinden biri olan Dr. Mehmet Fuad Umay'ın çocukların korunmasına yönelik çabaları ve geliştirdiği politikalar farklı araştırmalarla incelenmiştir.¹ Benzer örnekler Virchow gibi hem tıp açısından hem de politik yönüyle saygı kazanmış farklı toplumlardaki figürler üzerinden tartışılabilmektedir.⁹

Literatürde, araştırmamızın sonuçlarını karşılaştırabileceğimiz ölçekte geniş örneklemli bir çalışma bulunmamaktadır. Yine de çalışmamıza benzer bir di-zayn üzerinden yürütülerek kitap olarak basılan ça-

lışmasında Ellis, Fransa örneği üzerinden 1800-1834 yılları arasında seçilen hekim parlamenterlerin biyografilerini çalışmış ve bu hekim parlamenterlerin politik tutumları, toplumdaki sosyoekonomik karşılıkları ve kanun yapıcı rollerini tartışmıştır.⁸

Çalışmamızda elde ettiğimiz bulgulardan en önemlilerinden biri hekim milletvekillerinin cinsiyet dağılımıdır. Benzer seçim dönemlerindeki kadın milletvekili oranlarına bakıldığında, 1935-2015 arasındaki seçimlerde kadın milletvekili oranının %6,10 olduğu, çalışmamızda ise kadın hekim-milletvekillerinin oranının %3,8 oranında kaldığı görülmektedir.¹¹ Bu bulgu, tarihsel olarak erkeklerin tıp fakültesi ve genel olarak yüksek öğrenime daha fazla erişme olanağı bulduğu bulgusuyla birlikte düşünülebilecek olsa da çalışma sonuçlarımız göstermektedir ki hekim olan kadın milletvekillerinin oranında son seçim dönemleri hariç yıllar içinde belirgin bir artış bulunmamaktadır.¹² Yine de özellikle milletvekili olan kadın hekimlerin oranında 24. dönemden sonra belirgin bir artış olduğu, çalışmamızdaki 19. Meclis Döneminden 10 tanesinde hekim milletvekili olarak hiç kadın bulunmazken, kadın hekimlerin tüm hekim milletvekillerine oranı 24. dönem, 26. dönem ve 27. dönemde sırasıyla %16,66, %13,15 ve %16,27 olduğu görülmüştür. Bu bulgumuza benzer bir bulgu Patterson tarafından da tespit edilmiş, ABD örneğinde kadın hekimlerin tüm hekimlerin %30,4 kadarını oluşturmasına rağmen parlamenterler arasındaki kadın hekimlerin oranının %10,5 olduğunu gösterilmiştir.¹³

Çalışmamızda öne çıkan bir diğer önemli bulgu da hekim milletvekillerinin uzmanlık alanlarına göre dağılımıdır. Her ne kadar dahiliye, genel cerrahi ve kadın doğum branşlarının en sık milletvekili seçilen branşlar olması, bu branşların genel tıp içinde daha büyük yer kaplaması ile açıklanabilirse de yine de ülkemizdeki uzmanlık dağılımlarıyla orantısız bir şekilde bu branşların milletvekili seçilme oranlarının yüksek olduğu söylenebilir. Her ne kadar ülkemizde farklı tıp branşlarındaki hekim sayılarının ortaya konduğu bir çalışma bulunamamış olsa da uzmanlık kontenjanlarının incelendiği çalışmalar dolaylı olarak göstermektedir ki örneğin göz sağlığı ve hastalıkları, radyoloji veya kardiyoloji gibi branşlar milletvekili temsilleriyle orantısız sayıda yüksek kontenjanlı branşlardır.¹⁴ Benzer şekilde ülkemizdeki uzmanlık

eğitimi almamış hekimlerin tüm hekimlere oranına bakıldığında, hekim milletvekilleri arasında uzman olanların oranının genel hekimlere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Zira bu alandaki veriler göstermektedir ki pratisyen hekimlerin tüm hekimler içindeki oranı %29,76'dır.¹⁵ Buna karşın çalışmamızda milletvekili seçimlerinde pratisyen hekimlerin tüm hekimlere oranı %22,2 olarak saptanmıştır. Bu oran Türkiye'de özellikle son 20 yılda uzmanlık eğitimin artışı ile birlikte düşünüldüğünde milletvekili seçilen hekimlerin, uzmanlık eğitimi almış olma oranlarının daha da yüksek olabileceğini düşündürmektedir.¹⁶ Benzer şekilde özellikle temel tıp bilimleri ve preklinik alanlarda görevli uzman hekimlerin, klinik branşlara göre daha düşük oranda milletvekili olarak seçildikleri de görülmektedir. Elde ettiğimiz bu bulgunun yurt dışı çalışmalarla uyduğu ve ayrıştığı noktalar bulunmaktadır. Nitekim ABD'de de hekim parlamenterler arasında birinci basamak hekimlerin oranı %32,6 olarak saptanmış, bulgularımızdan farklı olarak dahiliye ve genel cerrahi gibi branşların yüzdesi %10 seviyesinin altında kalmıştır.¹³

Elde ettiğimiz bulgular, çok partili hayatın ilk dönemlerinde meclisteki hekimlerin genel milletvekillilerine oranının yüksek olduğu ve yıllar içinde bu oranlarda belirgin bir azalma olduğunu göstermektedir. Bu duruma sebep olabilecek değişkenlerden biri Osmanlı İmparatorluğunun son dönemleri ile erken Cumhuriyet arasındaki geçiş dönemlerindeki modernleşme tipi olabilir. Zira tarih araştırmaları göstermektedir ki hekimler hem Jön Türkler hareketi hem de kurucu meclis olarak kabul edilen 1. Dönem TBMM'de etkin bir sosyal grup olarak öne çıkmaktadır.^{5,17} Bu bulgu, yurt dışı çalışmalarda da gösterilen bir bulgudur. Örneğin ABD'de kuruluş dönemi meclislerindeki hekimlerin oranı %10,7 seviyesindeyken bu oran son yıllarda %1,1 seviyesine düşmüştür.¹⁸

Çalışmamızdaki hekim milletvekillerinin şehirsel ve bölgesel dağılımlarında belirgin farklılıklar gözlenmiş olsa da bu farklılıkların ülkemizdeki bölgesel nüfus farklılıkları ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Yine de Konya, Denizli ve Balıkesir gibi illerin nüfusa oranla hekim milletvekili seçme oranlarının yüksek olduğu, örneğin Konya ilinin nüfus açısından 7. sırada olmasına rağmen hekim milletve-

kili seçme sayısına göre Türkiye'de 2. il olduğu göze çarpmaktadır.¹⁹ Ancak bu bulgu, bahsi geçen illerin yıllar içindeki nüfus sayıları ve meclisteki temsil oranı ile ilişkili olarak değerlendirilebilir. Örneğin Konya ilinin nüfusunun dolayısıyla da meclisteki milletvekili sayısının Türkiye geneline oranının yıllar içinde düştüğünü gösteren çalışmalar mevcuttur.²⁰ Dolayısıyla bu illerdeki milletvekili sayısının fazlalığı güncel nüfus verilerinden ziyade cumhuriyetin ilk yarısı göz önünde tutularak değerlendirilmelidir.

Hekim milletvekillerinin, bakanlık yapma oranlarının da yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Her ne kadar literatürde bu verimizi karşılaştırabileceğimiz bir veri bulunmasa da hekim milletvekillerinin %20 oranında bakanlık yapmış olması önemli bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Bekleneceği üzere bakanlık yapan hekimlerin büyük çoğunluğu Sağlık Bakanı olarak görev alsa da hekimlerin toplamda 17 farklı bakanlık görevini yürütmüş olması da göze çarpan diğer bir bulgudur.

Çalışmamızda elde edilen bulguları değerlendirirken akılda tutulması gereken bazı kısıtlılıklar da mevcuttur. Çalışmamızın temel kısıtlılığı veri toplama aracı olarak, TBMM arşivleri dışında teyit edici bir kaynak bulunamamış olmasıdır. Her ne kadar milletvekili profillerini TBMM arşivinden daha geniş ele alan internet temelli kaynaklar mevcut olsa da bu bilgilerin güvenilirliği tartışmalıdır. Çalışmamızdaki diğer kısıtlılık da kontrol grubu olarak farklı bir örneklem ile karşılaştırma yapılmamış olmasıdır. Zira elde ettiğimiz bulguların karşılaştırabileceğimiz farklı bir meslek grubu olmaması, verilerin genelleştirilebilirliğini kısıtlamaktadır.

SONUÇ

Sonuç olarak, yürüttüğümüz bu çalışmada tıp ve siyasetin kesişim kümesinde bulunan hekim milletvekillerinin profilinin yurt dışında yapılan çalışmaların gösterdiği bulgulara paralel olarak değişimler gösterdiği örneğinin yıllar içinde hekim milletvekili oranının düştüğü ve kadınların meclis temsiliyetlerindeki artışa paralel olarak, kadın hekimlerin de milletvekili olarak daha sık seçildiği görülmektedir. Yine de cinsiyetin, hekimlerin milletvekili seçimi üzerine belirgin bir etkisi olduğu, son yıllara kadar hekim mil-

letvekilleri arasında kadın temsiline çoğunlukla hiç olmadığı ya da meclisteki genel kadın erkek oranının altında kaldığı görülmüştür. Ayrıca çalışmamız akademik unvan ve mesleki branşlaşmanın hekimlerin milletvekili seçilmesi üzerine etkisi olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Başar Ayrıbaş, Emre Köroğlu; **Tasarım:** Başar Ayrıbaş, Emre Köroğlu; **Denetleme/Danışmanlık:** Emre Köroğlu; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Emre Köroğlu; **Analiz ve/veya Yorum:** Başar Ayrıbaş, Emre Köroğlu; **Kaynak Taraması:** Başar Ayrıbaş, Emre Köroğlu; **Makalenin Yazımı:** Başar Ayrıbaş; **Eleştirel İnceleme:** Emre Köroğlu; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Başar Ayrıbaş, Emre Köroğlu; **Malzemeler:** Başar Ayrıbaş, Emre Köroğlu.

KAYNAKLAR

1. Yümlü M. "Bir devrin cemiyet adamı: Doktor Fuad Umay" biyografisi üzerine bir inceleme [An examination on the biography of "Doctor Fuad Umay- a time's society man"]. *History Studies*. 2010;2(3):13094688. [Link]
2. Çelik N, Öncel Ö. Hekim, siyasetçi ve diplomat olarak Dr. Nihat Reşat Belger [Physician, politician and diplomat Dr. Nihat Reşat BELGER]. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*. 2008;16(3):159-65. [Link]
3. Öztürk H, Şatlıgil Ö. Bir hekim ve politika adamı: Dr. Behçet Uz ve sağlık politikaları [A Physician and a politician: Dr. Behçet Uz and his health policies]. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*. 2017;7(2):77-85. [Link]
4. Göktürk G. Kütahya'da 1946-1960 yılları arasında milletvekili genel seçimlerinin analizi ve siyasal yapı [The analysis of the parliamentary elections in Kütahya between 1946-1960 and the political structure]. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2013;(37):253-66. [Link]
5. Tinal M. Türkiye büyük millet meclisi birinci döneminde doktor milletvekilleri [The doctor deputies in the first period of grand Turkey national assembly]. *Journal of International Social Research*. 2009;2(6). [Link]
6. Grady A. Assessing physician legislators. *Virtual Mentor*. 2005;7(12):virtualmentor.2005.7.12.ms oc5-0512. [Crossref] [PubMed]
7. Oberstar JV. Physician-legislators: physicians practicing public service. *JAMA*. 1999;281(9):862. Erratum in: *JAMA* 1999;281(15):1380. [Crossref] [PubMed]
8. Ellis JD. The physician-legislators of France: medicine and politics in the early Third Republic, 1870-1914. 1st. USA: Cambridge University Press; 1990. [Link]
9. Eisenberg L. Rudolf Virchow: the physician as politician. *Med War*. 1986;2(4):243-50. [Crossref] [PubMed]
10. Sullivan MJ. Psychologists as legislators: Results of the 1998 elections. *Prof. Psychol. Res. Pract.* 1999;30(3):250-2. [Crossref]
11. Deniz Ş. Kadın Parlamenterlerin Bakış Açısıyla Türkiye'de Kadınların Siyasal Hayattaki Temsili. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2007; 5(7): 2-16.
12. Özyayın K. Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim [Women in Turkey on the basis of gender and education]. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2014;(33). [Crossref]
13. Petterson A. The Characteristics of Physicians Elected and Serving in State Legislatures and the United States Congress Item Type text; Electronic Thesis. 2016.[Erişim tarihi: 27 Aralık 2020]. [Link]
14. Kaya A, Aktürk Z, Çayır Y, Taştan K. 2007-2013 arası tıpta uzmanlık sınavları: Bir trend analizi [Medical specialization exams between 2007 and 2013: A trend analysis]. *Ankara Med. J.* 2014; 14(2):55-8. [Crossref]
15. OHSAD [Internet]. [Erişim tarihi: 27 Aralık 2020]. Erişim linki: [Link]
16. Eriğücü G. Density and Number of Physicians in Turkey for the Period of 2002-2012: An Evaluation of Macro Health Manpower Planning. In *International Conference on Eurasian Economies*. 2014;561-7. (Eurasian Economists Association, 2014). [Crossref]
17. Özkurt MÇ. Haydarpasha mekteb-i tıbbiye binasının konumunun belirlenmesindeki faktörler üzerine bir deneme [An article on the factors in determining the location of Haydarpasha ottoman medical school building]. *Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS)*. 2016;3(6):46-59. [Crossref]
18. Kraus CK, Suarez TA. Is there a doctor in the house? Or the Senate? Physicians in US Congress, 1960-2004. *JAMA*. 2004;292(17):2125-9. [Crossref] [PubMed]
19. TÜİK Kurumsal [Internet]. [Erişim tarihi: 27 Aralık 2020]. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2019. [Link]
20. Kızıroğlu AM. Türkiye'nin nüfus değişimine göre il bazında kentleşmesine bir bakış (1965-2014) [An outlook on the change of population of Turkey according to its city-based urbanization]. *Karadeniz Sos. Bilim. Derg.* 2017;9(16):153-83. [Link]